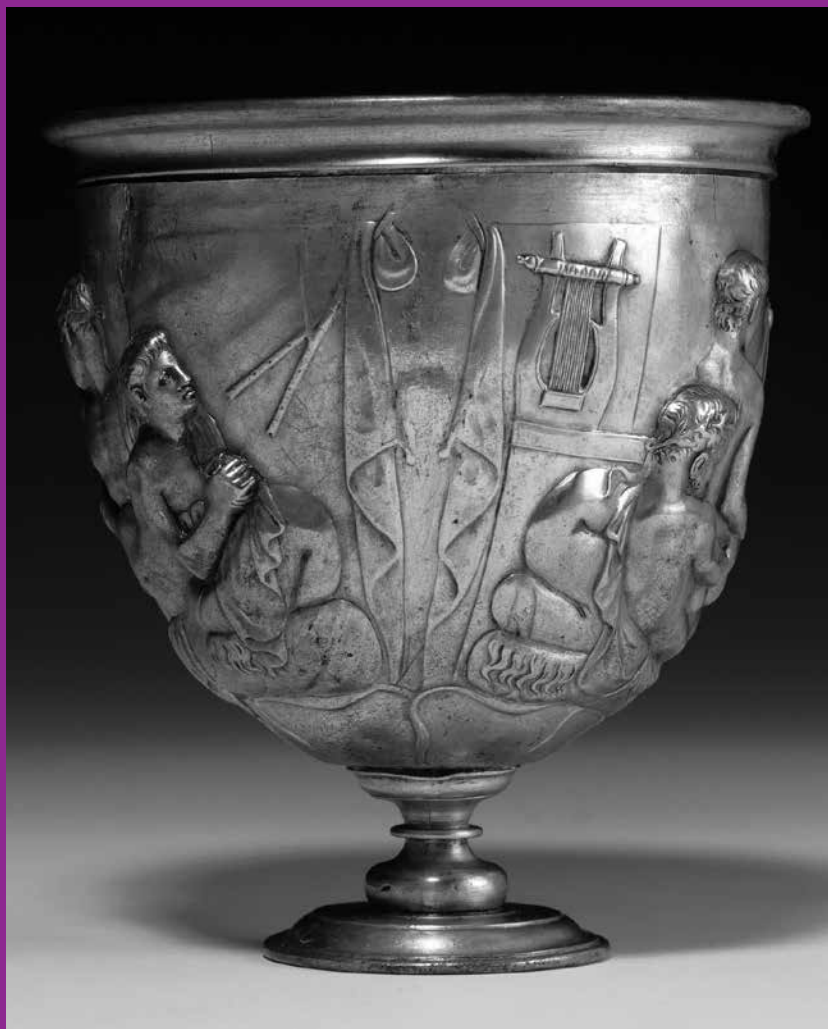


---

---

## QUEERING THE COLLECTIONS

tips & tricks voor het nog zichtbaarder maken van  
gender- & seksuele diversiteit in musea en collecties



# QUEERING THE COLLECTIONS

TIPS & TRICKS voor het nog zichtbaarder maken van  
gender- & seksuele diversiteit in musea en collecties



# QUEERING THE COLLECTIONS

---

TIPS & TRICKS voor het nog zichtbaarder maken van  
gender- & seksuele diversiteit in musea en collecties

Colofon

Samenstelling

Riemer Knoop, Lonneke van den Hoonaard

Redactie

Thomas Coenraedts, Riemer Knoop, Pauline van der Pol

Ontwerp

Gemma Rameckers (IHLIA)

Druk

Tuijtel Hardinxveld-Giessendam

ISBN 978-90-71681-26-4

©2016 IHLIA, Reinwardt Academie en de auteurs



**Reinwardt Academie**  
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Omslagillustraties

De 'Warren Cup', een bokaal uit de Romeinse tijd, sinds 1999 een topstuk van het Brits Museum. Op het vooromslag een opname die niets laat zien van de homo-erotische voorstellingen die de vaas zo beroemd maken.

Achteromslag: de voorkant van de Warren Cup.

---

## INHOUD

Voorwoord door Lonneke van den Hoonard	7
1   Inleiding door Riemer Knoop	11
2   A Little Gay History door Richard Parkinson	21
3   TIPS EN TRICKS	47
4   Regenboogwoorden	51
5   Dankwoord	61
6   Illustratieverantwoording	62



*Tekening op papier (na 1827) van een wandschildering uit de Tomba delle Bighe, Tarquinia, grafveld Monterozzi, ca. 490 v.Chr., verwoest in 1949. British Museum, inv.nr. 2010,5006.610. 12 x 24 cm.*

---

## VOORWOORD

*Lonneke van den Hoonaard*

Queering the Collections: dat was de titel van een internationaal symposium, 20 maart 2015 in de Amsterdamse Openbare Bibliotheek, over het zichtbaar maken van *non straight* geschiedenissen in archieven en musea. Het initiatief was van projectmanager Joeri Kempen, ook betrokken bij de Pride Photo Award, in samenwerking met IHLIA, het Amsterdam Museum, de Reinwardt Academie en COMCOL, de ICOM-commissie voor verzamelen.

We wilden manieren met elkaar delen waarmee we de queer kanten van collecties kenbaar kunnen maken. Of uitvinden wat die waren. Uitnodigen, inspireren, uitdragen. Zeventig nationale en internationale deelnemers waren er: studenten, professionals en medewerkers van zo'n 35 erfgoedinstellingen.

In het inleidende hoofdstuk van deze publicatie staat het symposium uitgebreid beschreven, waarvan als afsluiting aan de deelnemers beloofd werd verslag te doen. Dat verslag heeft u nu in handen.

Dat loopt vooruit op een wat professionelere publicatie van één of meer substantiëlere bijdragen. Wij beperken ons nu tot een beschrijving van de dag, de integrale key note die Richard Parkinson uitsprak over de totstandkoming van het succesvolle Brits Museum-boekje *A Little Gay History, Desire and Diversity across the World* (2013), en enige bijlagen. Aan die laatste ontleen we de ondertitel van dit boekje, TIPS & TRICKS.



---

Nu roept die ondertitel bij mij wel wat vragen op. Tips, die begrijp ik. Maar tricks? Pogen we trucjes over te brengen? U zult het zien, heel moeilijk is het allemaal niet, maar het queeren van de collecties is iets meer dan een truc.

Evenals met de organisatie van het symposium zelf geven de schrijvers van deze publicatie inzicht in wat er bij Queering the Collections komt kijken en de wijze waarop musea en archieven daar iets van kunnen verwezenlijken. Het Nederlands Openlucht Museum Arnhem doet het. Het Amsterdam Museum deed het al. Het Van Abbemuseum doet het ook.

In het algemeen geldt dat wanneer je als erfgoedinstelling op zoek gaat naar je maatschappelijke relevantie, je móet nadenken over diversiteit en inclusiviteit in je beleid. Daarin krijgt het met andere ogen kijken naar de collectie een plaats, maar ook het kijken naar verschillende doelgroepen. Voor wie ben je als instelling van betekenis? Op het symposium werd al snel duidelijk dat iedereen de urgentie voelde om vooral die betekenis in de samenleving te vergroten. Het dagprogramma droeg bij aan de bewustwording van de mogelijkheden die een andere blik op onze collecties en presentaties biedt.

Een blik, zoals de inleider Riemer Knoop, ook dagvoorzitter van het symposium, het noemt, die kantelt, die onderzoekt wat we nog niet zagen. Bekijk het eens van de verkeerde kant. Wat zie je dan? Zo ervaren bezoekers in je instelling de objecten anders,

---

omdat ze vanuit een andere context kijken. Betrek deze context bij de presentaties, maar betrek ook dat publiek er bij. Leontine Meijer (COMCOL en Museum voor Europese Culturen) spreekt over haar ervaringen met de gay community, die je verbeelding verrijken met hun blik.

Queering the Collections, waar begin je aan met zo'n titel die niemand kent? Dat heb ik je me regelmatig afgevraagd. Queering is echter juist prima uit te leggen en een goed begin van een gesprek.

We sluiten de bundel af met een lijst aanbevelingen voor een praktische aanpak van queering. Wat blijkt te werken, waar doe je goed aan? De suggesties hebben we van alle deelnemers gevraagd, de open deuren er zoveel mogelijk uitgehaald, en er vervolgens een thematische samenhang in aangebracht. Tot slot geven we een lijst queer begrippen, 'regenboogwoorden'. Die zijn er wel meer, maar vaak of te specialistisch of te uitgebreid. We hopen dat u er wat aan heeft - het zijn de legenda van een ander soort kaart voor het landschap van allerhande mogelijke menselijke lusten, voorkeuren en gedragingen. Je bent niet abnormaal, en je bent niet alleen.

Veel gesprekken en een symposium later. Inmiddels hebben zich tal van culturele instellingen bij een netwerk aangesloten dat begon met de samenwerkingspartners van het 2015 symposium.

---

Tijdens de Europride 2016 verschijnt deze publicatie en maken wij onze belofte aan de symposiumdeelnemers van vorig jaar waar. *We fight for more than Love or Pleasure, there is Truth. Truth counts, Truth does count.* Deze woorden van E.M. Foster, waarmee Richard Parkinson zijn key note afsloot, ervaar ik nog steeds als de kernboodschap van Queering the Collections. We vechten voor waarheid. Daarmee raakte hij de juiste snaar, vanuit een ook zeer persoonlijke visie en ervaring. Ieder mens heeft recht op weerspiegeling in de instituten die onze geschiedenis bewaren en representeren.

Ook wil ik hier in het bijzonder bedanken Riemer Knoop, lector aan de Reinwardt Academie. Zonder hem zouden noch het symposium, noch deze publicatie tot stand zijn gekomen.

---

## QUEERING THE COLLECTIONS, ANDERS (LATEN) KIJKEN

*Riemer Knoop*

Hoe zie je in collecties terug dat niet iedereen dezelfde seksuele voorkeuren heeft of had? Dat was het thema van een internationaal symposium maart 2015 in Amsterdam. Die vraag gaat niet om queer art, homokunst of 'andere' kunst: gemaakt door, in bezit van of over niet-hetero's. Dat is op zichzelf best een interessant onderwerp, maar eerder kunsthistorisch en sociologisch. Bij de vraag naar queering collections gaat het erom om musea en archieven zover te krijgen dat de samenstelling van de bevolking op het gebied van genderdiversiteit beter in hun collecties wordt weerspiegeld, in hun acquisitiebeleid en tentoonstellingspraktijk. Dat is een vraagstuk dat op het gebied van de ethiek van erfgoed ligt.

Van collecties, althans wanneer ze publiek gefinancierd worden, mag verwacht worden, naast een hoop andere dingen, dat ze documenteren wat een samenleving belangrijk vindt. Met uitzondering misschien van eigentijdse kunstmusea heeft die eis twee kanten. Naar de toekomst horen musea en archieven actueel relevant te verzamelen en te programmeren. Met betrekking tot het verleden mag je eisen dat ze verschijnen documenteren die voor iedereen relevant waren, en waar iedereen zich in kan herkennen. In de museumwereld is dat een eis van presentatie en representatie: kunnen alle burgers zich gepresenteerd en vertegenwoordigd weten door wat er in collecties verzameld is, of wordt, en hoe er door musea geprogrammeerd wordt?

---

De vraag is dan natuurlijk hoe je 'burger' definieert. Oud en jong, man en vrouw, bewoner en vreemdeling, rijk en arm. En homo, hetero en alles ertussenin. Moeten die allemaal herkenbaar zijn? Nu zijn de wortels van encyclopedische musea ogenschijnlijk neutraal. De wereld moet rationeel gedocumenteerd, de bevolking moet worden gedisciplineerd, en het museum is de catalogus voor het eerste, en het scholingsinstrument voor het tweede. Musea gaan daarom over de ideale mens, sinds de Franse Revolutie toch zo'n beetje de volwassen blanke man uit de middenklasse. Die wordt door publieke cultuurinstellingen bediend, met een uitstapje naar het onderwijs, waar dat soort mini-mannetjes worden gekweekt. Maar sinds de tweede helft van de vorige eeuw vinden we dat dat niet meer kan. Jongeren, vrouwen, alternativo's, allerhande minderheden: iedereen heeft het recht om gezien te worden, mag zich gearchiveerd weten, en moet zichzelf op publieke podia kunnen terugzien, in de media en in museumcollecties. Erfgoed moet dus divers, ook op het gebied van andere lusten.

Maar waarom is dat nou belangrijk? Gender diversity, om het Engelse woord voor geslacht-als-habitus maar eens te gebruiken (zie de lijst met 'regenboogbegrippen' achterin dit boekje), is nog steeds een probleem, hoe tolerant vele Europese samenlevingen ook zijn jegens niet-heteronormatieve personen, uitingen en gedragingen. Met de heropleving van religieus-cultureel fundamentalisme overall om ons heen is het niet vanzelfsprekend dat homo's en lesbo's meer geaccepteerd worden en integreren, laat staan gelijkwaardig of gelijk worden behandeld. In januari 2015 bracht het Sociaal en Cultureel Planbureau een rapport uit waaruit niet alleen

---

bleek dat suïcidaliteit onder niet-heteroseksuele adolescenten ruim vier keer hoger is dan onder hun hetero leeftijdsgenoten, maar dat die trend stijgend is.<sup>[1]</sup> Publieke instellingen en programma's, musea, archieven en bibliotheken, media, NOS-journaal, sportbonden en nationale comités: die kunnen niet alleen maar die moeten laten zien dat andere lusten van alle tijden en alle plaatsen zijn, en dat daar niets mee aan de hand is. Dat scheelt mensenlevens namelijk.

En hoe doe je dat dan? Daar ging het symposium op 20 maart 2015 over. De collecties zijn er, met alleen al in Nederlandse musea naar schatting 65 miljoen voorwerpen, en 650 strekkende kilometer documenten in de archieven. Hoe krijg je die aan de praat over de niet-heteroseksuele kanten van onze samenleving van gisteren en vandaag? Hoe draai je ze zo dat ook de niet-dominante kleuren van de regenboog, de lesbo's, homo's, inter- en transgenders en alles ertussenin en eromheen, zichtbaar worden? Hoe zie je van collecties de verkeerde kant?

Met het symposium *Queering the Collections* wilden we daartoe inspireren en er ook praktische handvatten voor leveren. De in het Nederlands wat vreemde aandoende naam is een buiging naar een zeer succesvolle tentoonstelling in 2010-2011 in de Birmingham Museum and Art Gallery, verzorgd door Matt Smith, 'Queering the Museum' geheten.

Het voor dat museum iconische, androgyn beeld *Lucifer* van Jacob Epstein (1880-1959) werd door Smith tijdens de tentoonstelling versierd met een zijden mantel van groene anjers, een bekend ouder symbool voor queer identiteit. Her en der in



*Jacob Epstein en Matt Smith, Lucifer holding a cape of green carnations, tijdens de tentoonstelling Queering the Museum, Birmingham Museum and Art Gallery, 2010. <http://www.archivesandcreativepractice.com/matt-smith/>.*

---

het museum was van achttien voorwerpen het queer karakter verduidelijkt, zoals uit de bijschriften bleek. Oproepen tot dit en soort acties stond ons voor ogen met het 2015 symposium. We hadden ook de hoop musea in en rond Amsterdam te inspireren voor een cultureel nevenprogramma tijdens EuroPride 2016.

Op het Museumcongres in oktober 2014 was een eerste stap al gezet door Annemarie de Wildt, conservator bij het Amsterdam Museum. Zij had daar een workshop gegeven over queering: hoe kun je erfgoed en erfgoed-gerelateerde activiteiten diverser maken op basis van seksuele en genderdiversiteit? De discussies tijdens de workshop hadden kunnen gaan over herontwerp van de collectieregistratie, ander verwervingsbeleid en gender aware ontwerpen van tentoonstellingen en programma's. Maar ze bleken vooral te gaan over de kwestie dat de meeste musea daar helemaal geen materiaal voor hebben, of dat het niet de taak is van musea zich daar mee bezig te houden. Een wereld te winnen dus!

#### Emancipatie blijft nodig

Homo-emancipatie is nooit klaar. Ook in Nederland blijft er verzet tegen de acceptatie van andere lusten, en het accepteren van de maatschappelijke consequenties van het grondwettelijke recht daarop. Op school, in de sportzaal, in het bedrijf, in het verzorgingstehuis, in traditionele gemeenschappen. Het zelfmoordcijfer onder jeugdige LHBT's is significant hoger dan onder controlegroepen. In omgevingen met hoogfrequente homonegativiteit geeft een op de vier homojongeren aan wel eens een poging tot zelfmoord te hebben gedaan. Iedereen moet uit de kast kunnen komen. Niemand hoeft erin terug. Het is daarom belangrijk het onderwerp ook in de geschiedenis zichtbaar te maken, voor jong en oud, voor buurman en gast.



---

---

## De feiten

In ons land noemt 3 tot 4 procent zich homoseksueel, 3 procent bi, en 10 procent zegt wel eens seks met mensen van het zelfde geslacht te hebben gehad. Maar 'homoseksualiteit' is een cultureel begrip. Eind 19de eeuw kwam het op in wetenschappelijk onderzoek naar seksuele identiteiten. Daarvóór waren er vele vormen van gelijkgeslachtelijke handelingen bekend, als variatie of aanvulling van op voortplanting gerichte seks. Die waren soms moreel beladen. Seks tussen mannen lijkt in het klassieke Athene geaccepteerd mits die van gelijke leeftijd of gelijke sociale klasse waren (A-zijde van de 'Warren Cup', illustratie achterzijde van dit boek); maar in bijvoorbeeld het oude Rome moesten ze juist van verschillende leeftijd en/of klasse zijn ('Warren Cup', B-zijde, p. 21). En het ondergaan van passieve (anale) seks gold vaak als een schande. De simpele homo:hetero-oppositie als identiteitsbepaling is in elk geval modern en westers, en doet weinig recht aan meervoudige keuzes en tussenvormen.<sup>[2]</sup>

## Mensenrechten

Openbare musea en archieven zijn van en zijn er voor iedereen. Alle deelnemers van de samenleving hebben het recht zich daarin te kunnen herkennen, er zich in gepresenteerd en gerepresenteerd te weten. Het verhaal dat de samenleving over zichzelf vertelt in musea, en de bronnen die daar in musea en archieven voor verzameld en bewaard worden, moeten over iedereen gaan. Maatschappelijk minder krachtige of zichtbare groepen horen voorrang te krijgen: de minderheden en de kwetsbaren, van nu en van vroeger.

Het programma van de 20ste maart, in de theaterzaal van de Openbare Bibliotheek Amsterdam, kende twee key notes, van Richard Parkinson, oud-medewerker van het Brits Museum, en Richard Sandell, hoogleraar museumstudies in Leicester. Maar de aftrap werd gegeven door Museumverenigingsdirecteur Siebe Weide. In een gevatte column maakte hij de framing aanschouwelijk. Ofschoon volledig overtuigd dat hij een echt liberaal, open minded en tolerant persoon

---

is, stelt hij vast er toch van op te kijken als hij twee mannen elkaar ziet zoenen. Of steevast aan een man te denken wanneer een vrouw het over haar partner heeft. Queering blijft nodig, met andere woorden.

In het volgende deel van de bijeenkomst draait het om een aantal aspecten waar curatoren mee te maken krijgen bij het queeren van hun collecties. Richard Sandell wordt internationaal gezien als de meest welbespraakte, en tevens meest gezaghebbende museale homo-activist. Zijn voorbeelden van outings in musea verdeelt hij over drie strategieën (zie kader). Voorop staat echter de noodzaak van activisme. Erfgoed is nooit neutraal. Musea verschuilen zich daar wel vaak achter, maar ze zijn feitelijk nooit onpartijdig. 'Er wordt elke keer afgewogen wat er wordt getoond, welk verhaal er verteld wordt. En wat we erbuiten laten.' Alle verhalen zijn gekleurd, maak dat zichtbaar.

Richard Sandells drie queering strategieën

- Emancipatoir: leg queer geschiedenissen bloot, laat ze zien, ook al bleven de personen in kwestie zelf in de kast. Het helpt jonge (en oudere) generaties in hun emancipatie.
- Meervoudige narratieven die gelijkwaardigheid benadrukken: hier past LGBT in het verhaal van inclusiviteit en gelijkwaardige representatie. LGBT krijgt dan geen status-aparte, niet-hetero's zijn er gewoon, zoals de zon er ook gewoon is. In een tekstbordje wordt dan bijvoorbeeld terloops opgemerkt dat 'Keizer Hadrianus en zijn geliefde Antonius samen (...)'.  
• Queering playfully and poetically: kunstenaarsinterventies die het 'gewone' of 'alledaagse' rondom gender deconstrueren en daar ongemakkelijke vragen over stellen. Dit kan op een speelse en poëtische manier zoals tijdens de 'Queer Nights' in het Victoria & Albert Museum in Londen.

---

Leontine Meijer-van Mensch is adjunct-directeur van het Museum voor Europese Culturen in Berlijn (en oud-docent erfgoedtheorie aan de Reinwardt Academie) maar ook voorzitter van de ICOM-commissie COMCOL over verzamelen. Zij gaat in op het samenwerken met communities. Hoe vind je een goede manier om van een niet duidelijk gedefinieerde groep mensen – die ook kan veranderen – een collectie te bewaren? Daarnaast ziet ze musea niet als neutrale instanties, maar meer als activistische vrijplaatsen. Blijft wel de vraag hoe je dit in een bepaalde context van een land plaatst. Ze benadrukt het belang om vanuit je eigen authenticiteit te opereren en continu gevoelig te zijn voor kwesties van representatie. Queering gevoeligheid kan collecties enorm actualiseren. De opname van een ‘Aids quilt’ uit Amsterdam gaf de bestaande quilts in het Berlijns museum niet alleen een actuelere context maar ook een nieuw interessant profiel. En de aankoop van een beeldje van Conchita Wurst, winnaar Eurosongfestival 2014, als in het blauw gehulde Madonna op een halve maan bood een geheel nieuwe kijk op de talloze Madonnabeelden in de collectie.

De vier knopen in de zakdoek van Leontine Meijer-van Mensch

- Houd rekening met grote verscheidenheid binnen een zogenaamde community. Er is niet zoiets als dé gay.
- Wees je bewust van de grondhouding van je eigen staf en de stakeholders. Die kunnen tegen- of meewerken. Al is het eerste in ground-breaking projecten waarschijnlijker.
- Vraag je af of je wel de juiste spreekbuis bent. Welke ander spelers zijn er al? Wie is er al mee bezig? Hoe verhoud je je tot die ander?
- Semantisch is het interessant te onderzoeken waar binnen het denken over inclusie en representatie de verschillen liggen tussen queer en gender.

---

In intense break-outsessies over queer identificeren, verzamelen en presenteren, kwamen nieuwe inzichten op. Pim Westerveld (KIT) stelde dat het motto *Beauty is in the eye of the beholder* ook geldt voor het vaststellen van het 'queer' gehalte van een museaal voorwerp - in zijn geval historische foto's van Balinese jongens en mannen. Zit het in het voorwerp zelf, zit het alleen tussen de oren van de waarnemer, of er nog ergens tussenin? Annemarie de Wildt (Amsterdam Museum) deelde ervaringen met actief verzamelen, waarin je zeker de LGBT-gemeenschap zelf een rol moet geven. En dat wordt pas duurzaam wanneer een vertrouwensband tussen museum en gemeenschap ontstaat, zoals bij de AIDS-quilts het geval was. De voorwerpen blijven immers moreel eigendom van zo'n gemeenschap - als die er is, tenminste. Klaartje Schweizer (Nederlands Openluchtmuseum) behandelde in- en uitsluiting, en vanzelfsprekendheden, toegankelijkheid en relevantie in erfgoedpresentaties. Interactief, want met een testje confronteerde ze de collega's met hun eigen aannames. Hoe gelaagd een museale presentatie kan zijn schetste ze onder meer aan de hand van een urinoir van het stationsplein in Deventer, een rijksmonument dat in Arnhem werd herbouwd. Het museum laat er een Deventer - hetero - bouwvakker zijn verhaal vertellen, met een begripvolle beschouwing over de populariteit van het ding als ontmoetingsplaats voor lokale homo's. Hoe het verder ook kan bleek uit plenaire presentaties over mooie projecten in Birmingham (Matt Smith), Zweden (Unstraight Perspectives), Würzburg (Queer Project) en Amsterdam (PinkPerspectives Tour).

---

De dag werd besloten met een geanimeerde discussie, met een belangrijke bijdrage van COC-voorzitter Tanja Ineke, over de urgentie van actie, de onmogelijkheid neutraal te blijven, en de logica om zolang we in ongewisse en intellectueel luie tijden leven dit onderwerp apart te blijven adresseren. In een ideale toekomst, wanneer het niet-normale normaal is geworden, kan queering in het museum worden bijgezet.

-----  
[1] Kuyper, L., *Jongeren en seksuele oriëntatie. Ervaringen van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag, januari 2015, p. 100.

[2] Keuzenkamp, S. (red.), *Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau 2012.

---

## A LITTLE GAY HISTORY, FROM ANCIENT EGYPT TO THE MODERN MUSEUM: A PERSONAL VIEW <sup>[1]</sup>

*R.B. Parkinson*

### **Introduction**

I discuss here a few aspects of how research into the history of sexuality can be mobilised for public impact, and the museological, institutional, cultural and political issues that can be at stake in such issues. I describe the evolution of a British Museum project on LGBT history across world cultures, as I experienced it personally as its lead curator; I let readers draw their own conclusions from this account.



*The 'Warren Cup', B-zijde, detail. © the Trustees of the British Museum*

---

The British Museum is probably not often thought about as a location connected with gay sex, but over the first decades of the twenty-first century it staged several relevant exhibitions. The sexually explicit Roman 'Warren cup', from c. 10 AD, was acquired by the British Museum in 1999 and has been on permanent public display ever since; in 2005 it was the centre of a temporary exhibition on 'Sex and Society in Ancient Greece and Rome'. In 2008, the Emperor Hadrian's relationship with Antinous was prominent in a blockbuster special exhibition, 'Hadrian: Empire and Conflict'. This last had considerable impact, and visitor surveys revealed that many of the public had been unaware of the emperor's inclinations. The label for the statue of Antinous as an Egyptian god, on loan from the Vatican Museums and displayed in the public space of the British Museum's Great Court, stated in its opening line that 'Antinous was the lover of the Roman Emperor Hadrian'. This direct and explicit simplicity is a measure of how things have changed in the museum world over recent decades, and such changes are hopefully irreversible. The British Museum is, of course, far from unique in these respects, and many other museums have mounted displays focussed on LGBT and gender issues, including for example the National Gallery of Denmark in Copenhagen with a dedicated permanent gallery and fine small guidebook. Nevertheless, I here outline my experiences of this specific project in the hope that it might be a useful example for considering some practical issues of LGBT history and research.

---

I myself am not a historian of sexuality, but simply a gay Egyptologist who specialises in Middle Kingdom literature from around 1900–1650 BC. The poetry of this period arguably articulates ideologically non-normative themes. This poetic corpus preserves the earliest known chat-up line in human history, which happens to be one between two males: ‘What a lovely backside you have’. In 1995, I discussed some of these themes in an article on same sex desire in Middle Kingdom poetry.



*Two ancient Egyptians embrace  
in their tomb at Saqqara.*

© R.B. Parkinson

From this work, I participated in a conference on gender in Swansea in December 2005, and became involved in the public controversy in 2005–6 about the so called ‘first gay kiss’. Near Cairo, there is a tomb shared by two elite officials Niankhkhnum and Khnumhotep who are shown embracing.

These scenes have often been interpreted as a socially sanctioned same-sex partnership; and images of the scenes are frequently reproduced, much more extensively than the uncontroversial



---

textual evidence. However, the tomb-owners are almost certainly twins and not lovers, and such ancient images pose basic questions about the extent to which LGBT identity and same sex desire can be identified in the historical record. Given the often fragile nature of LGBT rights in modern Egypt, such historical interpretation is not a purely 'academic' matter, and research on such topics has to be irrefutably accurate or it risks a backward step.

### **Early phases**

In 2007 Kate Smith, a museum freelancer, decided to write an LGBT web-trail around the British Museum for the London-based 'Culture 24' website. The museum's press office, knowing about my research, put her in touch with me, and I helped her to liaise with various colleagues across the museum as she compiled the trail and put it online. A few years later, the organisers of UK's LGBT History Month approached the museum's community officer wanting to use the Bloomsbury building as a venue for their annual pre-launch, and I suggested that we revised the trail and put it on our website as part of our contribution to the history month. The museum's web trails explore fundamental cross-cultural subjects, such as 'rulers' and 'time', as a means of encouraging people to investigate the full diversity of the collections and the cultures that produced them (most of the museum's galleries being culture specific). The proposal was approved and a trail was written by the in-house web-team, led by David Prudames, and a colleague, Max Carocci, advised on the anthropological aspects. On 19 November 2009 the 'same-sex

---

desire and gender identity' trail was launched in the presence of the then Secretary of State for Culture, Media & Sport, Ben Bradshaw.

We chose about twenty objects, as wide-ranging as possible, in order to suggest how different cultures construct love, sexuality and gender in many different ways. The trail included some objects that were not on permanent public display due to conservation concerns, but the trail was intended to be actively used in the galleries as well as online. The trial used the neutral phrase 'same sex desire' rather than 'LGBT' for two reasons: we wanted to use terminology that was appropriate for all periods and cultures; secondly, informal trialling had revealed that the phrase 'LGBT' was simply not transparent enough for most visitors to the British Museum's web-site. We wanted to exemplify the uncertainties of the historical process, rather than offering any black-and-white claims that might distract from the sheer depth of LGBT history. A key aim was to remind people that same-sex desire is not a recent phenomenon as is often claimed; we felt that this was politically important. So we discussed whether Gilgamesh and Enkidu in the great Mesopotamian epic poem might be – in the words of Torch Song Trilogy – 'friend friends' or 'euphemism friends',<sup>[2]</sup> and whether the two ancient Egyptian officials Hor and Sutuy who commemorated themselves together as 'brothers' on a funerary stela (p. 39)\* were a pair of twins or

\*The page references are to R.B. Parkinson, *A little Gay History: Desire and Diversity across the world* (London and New York, 2013).

---

lovers. As with Niankhkhnum and Khnumhotep, the evidence as a whole suggests strongly that they were twins. Their stela is on public display in a permanent gallery (Room 61), but there is simply not enough space there to address the question of their sexuality in a gallery that covers some three thousand years of elite and non-elite social life. A web-trail based on the permanent displays, however, allows specific aspects to be explored in more depth, and the museum's online database of the collection allows a fuller treatment of the objects than a brief label. In the database, the LGBT hypothesis can be – and is – fully referenced ([britishmuseum.org/research/collection\\_online/search.aspx](http://britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx)).



*A Maori treasure box depicting oral sex. © the Trustees of the British Museum*

By its nature, desire leaves very few archaeological traces, and we wanted to remind visitors that while our LGBT presence in history may not always be as immediately obvious or explicit, it nevertheless had existed and is in part recoverable. The relevance of one quilt from Pakistan included in the trail lay entirely in an anecdote told to the scholar who collected it, that it had been

---

made by a hijra (p. 107). Due to the partial and biased nature of the historical record, men inevitably predominated in the trail. Women's desire is often less visible in the Museum's objects – like women themselves – despite some famous figures such as the Lesbian poet Sappho (p. 44-45), and some glimpses on domestic items such as a Roman lamp showing two women engaged in oral sex (p. 52-53), which is, like the Warren cup, a fairly recent acquisition.

We felt it was essential to stress the worldwide aspects of same-sex desire, so we included a Maori box (p. 80-81) and a North American winter count which had relevant scenes (p. 88-89). The range of twenty images as a whole was intended as a reminder that there are many different ways of being LGBT.

The trail sat as a permanent feature in a rich website, and was among the most visited after the trails about 'money' and fluffy 'animals', which perhaps reflects a somewhat English outlook,



---

but it was nevertheless still comparatively easy to miss, partly due to the neutral but historically appropriate terminology of ‘same-sex desire’ used in the title. As a result of this lack of visibility, in 2011 ‘Untold London’ produced a paper version of the trail that could be distributed to specific target audiences: ‘LGBT Objects at the British Museum: Explore 4,000 Years of History’.

This was written, designed and printed by ‘Untold London’ in liaison with myself and with the museum’s designers. It was an ideal collaboration in which the two institutions complemented each other and produced a sustainable collaboration. The style of the paper version was freer than the British Museum’s rather classical house style, and there was a significant change from the neutral term ‘same-sex desire’ (see above) to ‘LGBT’, as was appropriate for a paper trail addressed primarily at an LGBT audience. The paper trail was publicised in ‘QX’ listing magazine, and 1000 were given away at that year’s London Pride. The trail became part of the museum’s annual calendar with conducted tours using the trail, related talks and ‘Write Queer London’ events. Informal feedback was positive and encouraging.

### **The aims and scope of the book**

Such sustainable collaborations are productive in themselves, but also lay strategic foundations for further development. The documented success of the paper trail encouraged us to propose a book to British Museum Press, who commissioned a short book in a small gift-book format, eventually entitled *A Little Gay*

---

*History: Desire and Diversity across the World.* It was conceived of as a sort of accessible LGBT history of the world in 40 objects, written in a single voice with a single main author. We decided to expand the trail in both depth and range, and to arrange it not thematically like the trail, but in chronological order, totalling 20,000 words and 60 images. The book was to cover as many continents as possible, running from 9000 BC to the present. The aim was to provide a very short, accessible but authoritative introduction to key issues about history and identity, in a well-illustrated and engaging format, for as wide a readership as possible. After discussion, the word 'gay' was now used in the title to promote instant recognition and visibility, and the choice of word would be discussed in the book's introduction as a way of raising the issue of historically appropriate terms for LGBT history and identities. LGBT research projects and policies are essential, but so is the public awareness of them, and a gift book can be more effective than any academic monograph. As Kate Smith remarked at an early stage in planning, the book should be something that a young person who was coming out could read, and could also give to their grandmother.

Many of our LGBT histories concern silence, oppression and persecution, but with this aim in mind, I wanted to follow the more positive attitude voiced by E.M. Forster, when he remarked of his Egyptian lover, the Alexandrian tram-conductor Mohammed el-Adl: '...when I am with him, smoking or talking quietly ahead, or whatever it may be, I see, beyond my own

---

happiness and intimacy, occasional glimpses of the happiness of 1000s of others whose names I shall never hear, and know that there is a great unrecorded history'.<sup>[3]</sup> This passage provided us with the title for a general introduction, in which methodological points about history could be made – such as the difficulty of finding the right word for the title and issues of identity and terminology. It also touched on important contemporary issues, such as marriage equality, illustrated with a wedding photograph of an Australian couple who had to go to Canada to get married (p. 22). Any areas of history that could not easily be discussed using images of objects in the Museum's collections were also included in this general chapter, such as China's LGBT history or the English lesbian Anne Lister.

Another aim was to show that a single museum's collections could be used to write LGBT history, offering a model to every museum to provide an overview of the LGBT aspects of its own historical objects. Inevitably, within any single collection it is hard to be balanced and comprehensive of all the world's cultures. Some, such as the Edo period Japan, have given same-sex desire prominence in art forms that have been valued and collected; others have not, such as Africa, where the main evidence for same-sex desire is predominantly textual. Some objects have been valued, some suppressed, some simply not collected by the museum, but the modern history of many objects remains highly informative about contemporaneous cultural attitudes, as well as shaping the surviving data for

---

modern historians. The book is a partial, fragmented history – only occasional ‘glimpses’ – but such is the nature of our evidence.

Each object was given a page opening with about 250 words; although this is ostensibly constraining, I realised that if one is contracted to write a history of the world in nine months, brevity is a convenient and considerable virtue. Each object would have a main image, often with a secondary one to provide a detail or to help contextualise the object. The 40 objects were chosen in consultation with specialist colleagues across the museum’s curatorial departments; following their advice, I then wrote the text. Each section was then checked by subject specialists (both internal and external) and was signed off by them and also, where appropriate, by the head of the relevant curatorial department. My own research on ancient Egyptian poetry involves reading against the grain, but we felt such an approach was not appropriate for this book. We tried to ensure that every statement could be supported by fairly direct, explicit and incontestable evidence, so that the academic integrity of the project could withstand any possible future criticism or controversy. The whole draft was then read over by various external scholars, of a range of sexual persuasions, genders and ages.

With some periods, the book explored the collections in a little more depth than in the original trail. Visual art and texts predominated among the selected artefacts, as these can record



---

desire more directly than many other sorts of object. Occasionally, however, material objects can provide the irreplaceable 'touch of the real' that texts alone cannot. A 1533 sheet of Michelangelo's shows the combination of a superb drawing with a note to his handsome friend Tommaso dei Cavalieri protesting that it is just a sketch, embodying an (instantly recognisable) infatuated eagerness to impress a handsome young man. We tried to include, wherever possible, quotes from contemporaneous voices in order to evoke how the original actors perceived their lives, and to evoke specific experiences rather than generalised historical views. This gave the book variety and texture, but it also provided the project with protection against any possible future accusations that it was projecting modern ideas onto early cultures.

Despite the uncertainties of historical identity, we felt that it was still strategically useful to remind audiences of the 'great and good' historical LGBT figures. So some of the book's personages are very well-known, such as William Shakespeare; for the copy of his *Sonnets* we resorted to external sources, but used the copy in the British Library which had originally been part of the British Museum's collections (p. 70-71). Another figure was the cross-dressing Chevalier d'Eon (p. 78-79), but others were less well known. As far as I know, the book publishes for the first time a set of ceramic figures by the expressionist German potter Augusta Kaiser, from around 1924-5. These were kept by her life-partner Hedwig Marquardt, who left them to her niece

---

who then gave them to the British Museum (p. 96-97). Two of these Michelangelesque figures are domestic images of women, made by a woman, and treasured by a woman, and their highly personal acquisition story is a useful reminder of how easily such non-normative love stories can be lost. I discovered these artefacts by joking with a colleague in the staff canteen that I could not find enough lesbians in the Museum. As we walked away, she turned and said 'I've got some in a cupboard for you'. One underlying theme was the way in which cultural traditions can shape modern identities, as exemplified by a native American quilt that draws on traditional forms to commemorate AIDS victims, collected and researched by co-contributor Max Carocci (p. 108-109). The more modern parts of LGBT history were strong in some of the museum's holdings, in particular the protest badges that can bring LGBT history very close to the present day (p. 104-105). The book also included a print by the Australian artist David McDiarmid, from his 'Rainbow aphorisms' series (p. 112-113), and a witty drag queen pack of cards by the Japanese artist and activist Ōtsuka Takashi (p. 114-115), who gave these to the Museum with the condition that the pack must always be stored with 'the queens on top'. Even within a single Museum's collections, we wanted to show that there were – and still are – many different ways of being LGBT, and not all of them dead and serious: 'gay' can remain celebratory, witty, and frivolous, even in the face of death and oppression.

---

## Reflexivity

Given the inevitability of such factors, research should be self-aware and self-reflexive. The book thus considered the British Museum's own role in LGBT history. It discusses the now-dismantled 'Secretum', the 'secret museum' where phallic objects were stored together so they would not pollute the minds of women or the lower classes, and presumably so that gentlemen with special permission could view all the sex-scenes in the museum in one convenient cupboard (p.86-87). In a similar manner, we included a fine portrait by Michael Noakes of Lord Wolfenden (p. 102-103), who not only produced the famous 'Report of the Committee on Homosexual Offences and Prostitution' of 1957, but was also the director of the British Museum from 1969 to 1973. Most importantly, Greek art in the Museum has often acted as a touchstone for European gay male identity and rights; these queer fictions of the past remain an important aspect for the reception of Greek culture and have been influential in modern identity politics. In this connection, I was determined to include one of the great love stories set in the British Museum: E. M. Forster's posthumously published novel *Maurice*, which has a key scene in the Assyrian and Greek galleries on an evening when 'the great building suggested a tomb, miraculously illuminated by the spirits of the dead'.<sup>[4]</sup> From an LGBT perspective, the space between the Neo-Assyrian winged bulls (Room 10) that features in this scene is arguably the most romantic spot in the entire museum.

---

I wanted to include film as an art form wherever possible in the book, and so we approached the legendary Merchant Ivory Productions who had filmed the novel on location in 1986, and James Ivory generously offered a range of stills. We used three of these in the book, including an unpublished shot of a deleted scene in the Egyptian sculpture gallery, which particularly appealed to me both as an Egyptologist and as a gay man (p. 28, 90, 123). A photograph of James Ivory filming among the Egyptian statues signals the role that museums can play as a stage for living art, connecting the past and the present, and legitimising it. In my opinion *Maurice* is the greatest of all LGBT films, not only because it is without stereotypes, but also



*Two lovers in the British Museum from James Ivory's Maurice.*  
© Merchant Ivory Productions

---

because it has a happy ending. It reminds us that culture and art are not always unrelentingly heterosexual: how wearisome and oppressive it is being continually confronted with a world of cultural production that ignores us and excludes us from the usual human drama; what a relief to encounter a great work of art like *Maurice*.

### **Ending the book**

The hardest choice was what concluding object to choose in order to represent the present moment, ending this survey of the past 11,000 years. The aim was to finish with something modern and inclusive, and after much discussion we decided on the contemporary museum visitor – a reminder that we are all (regardless of our sexualities) part of this ongoing history (p. 116-117). With the help of ‘Untold London’, we staged a photograph of a group of LGBT-friendly visitors looking at a bronze bust of the Emperor Hadrian that had been discovered in the Thames, duly noting that ‘no heterosexuals were harmed in taking this picture’.

This object was chosen in homage to an artist who, together with E. M. Forster and James Ivory, had been an inspirational model for the whole project. The photograph allowed me to lead into an epilogue about Marguerite Yourcenar’s historical novel *Memoirs of Hadrian* (1951), written in French and translated into English by her life-partner Grace Frick (p. 118-121). This fictional autobiography is a poetic meditation on life, and it is also intensely ‘queer’ beneath its cool classical style. In the novel,



*Visitors looking at Hadrian in 2012. © the Trustees of the British Museum*

the emperor mourns the drowned Antinous while the imperial entourage is in Luxor, and he visits a famous statue of an ancient pharaoh, which was a tourist site because it seemed to sing at dawn. Instead of leaving yet another official inscription, he simply carves his name in Greek, Adriano, a single word as 'a life sum (of which the innumerable elements would never be known), a mere mark left by a man wholly lost in that succession of centuries'.<sup>[5]</sup> Yourcenar based this episode on the official inscriptions on the statue recording the emperor's visit, but there are in fact none with only his name. Here the scholarly Yourcenar re-wrote the historical evidence, making her hero subvert the state monument with a small sign of the importance of the inner world of an individual, independent of all official history. The novel is a masterly example of how history can be written from a non-normative perspective. Yourcenar had visited the British Museum

---

and seen the bronze bust as a child, and she considered this visit to have helped shape her historical imagination. Which is exactly what we hoped the objects in the book would do: make people realise that the past is not necessarily 'heterosexual', and that LGBT people have always been integral parts of the world.

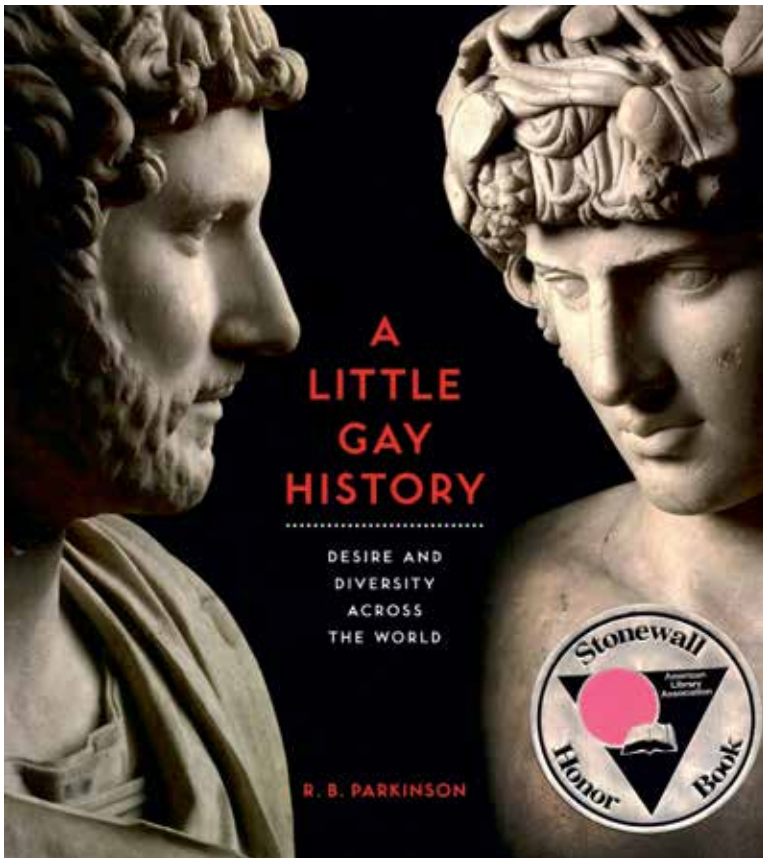
The book featured an image of the novel's manuscript which is now in the Houghton Library in Harvard, but the practical problem remained of how to illustrate the novel from the museum's own collection. The solution was simple: a print of Hadrian's villa at Tivoli by Giovanni Battista Piranesi (p. 120), which shows the so-called Canopus, once believed to be a chapel in honour of the deified Antinous. This view had inspired Yourcenar, evoking for her a queer 'monde intérieur' of the emperor's grief,<sup>[6]</sup> but I treasure it for an additional reason: a print of it hung (and still hangs) over the fireplace of 'Petite Plaisance', the house she shared with Grace Frick in Maine. The print is past, present and above all personal. And I think we as academics have to speak in a personal voice, no matter how exposed that might leave us feeling, because there is no other way of speaking about this subject with any intellectual integrity.

### **Publication, publicity and reception**

The result of this project has been a small gift book. The design was intended to look quite classical (set largely in a traditional serif font), with an engaging emphasis on the images, many of which were taken especially for the book. There was a conscious decision

---

to avoid the stereotypical pink as a colour for the cover and section headings (opting instead for a terracotta-like red). The cover image was one of the busts of Hadrian and Antinous produced by the photographer John Williams; this was chosen as being transparent, evocative, romantic but not too sexually explicit, and also as embodying the presence of personal histories in the museum.



*The book cover with Hadrian and Antinous. © the Trustees of the British Museum*



---

The book did not aim to enter the academic range of queer studies or modern museology, but simply to help increase public awareness of the diversity of desire and identity; to move some readers beyond the usual stereotypes; and to remind them that LGBT can be defined not only by sex but also by domesticity. Perhaps, despite the title, it is slightly 'post-gay'. British Museum Press published the book to coincide with London Pride in summer 2013, with US and French editions later that autumn. Two postcards were also issued, one of the Piranesi print and one of the cover image. The book was launched at 'Gay's the Word' bookshop in Bloomsbury on 27 June 2013, with a lecture at the Museum the following day. From the launch onwards, the British Museum's website included as a permanent feature landing page with a revised and expanded version of the thematic trail, with a note that 'some images contain explicit scenes, though these are shown small (click to see larger versions)': [www.britishmuseum.org/explore/themes/same-sex\\_desire\\_and\\_gender.aspx](http://www.britishmuseum.org/explore/themes/same-sex_desire_and_gender.aspx). There was a podcast with contributions by Maggi Hambling, Simon Russell Beale and Barbara Ewing, and a shorter object trail to be used in the galleries. British Museum Press supported the publicity in a systematic and strategic manner with interviews, blogs, tweets and 3000 flyers at that year's London Pride; there was also an article in the British Museum Friends magazine, and a special screening of *Maurice* at the British Film Institute on 2 July.

---

The book sold well, and the international press was very extensive, thanks to a widely repeated BBC news story ‘British Museum Launches Gay History Guide’, as well as reviews in national newspapers, such as T. Teeman’s ‘A Proud Tradition of Gay Art’ (*The Times*) and M. Kennedy’s ‘British Museum Explores Historic Secrets of Gay Love’ (*The Guardian*). Some reports tended to assume that any book based on the British Museum’s collections must be a guide to displays, and even to a special temporary exhibition on LGBT history, leading some people to arrive at the Information Desk looking for the ‘gay exhibition’ on the weekend after the book launch. The reception has confirmed the initial strategic assumption that the fact the British Museum had given its institutional authority to LGBT history would attract international attention. One German reviewer noted it was groundbreaking: ‘...das macht das Buch so explosiv. Und wunderbar. Es wurde vom British Museum selbst herausgegeben, bekam also den offiziellen Stempel der angesehenen Institution aufgedrückt, was dem Buch nochmal eine andere Stellung innerhalb der internationalen Museumswelt verleiht’.<sup>[7]</sup>

‘When will the Met do this?’ asked one Tweet; another was simply ‘Fucking awesome’. We move forward by stages, and at the time of writing there are indications that other museums are following. However, all of this is in many ways only a side issue. I was told by a colleague in the museum’s bookshop that one elderly gentleman broke down while on the phone buying a copy, and explained his tears by saying that he had been

---

imprisoned when a teenager for being gay, that while he was in prison his lover had killed himself, and that he wept because he had never expected to find a national institution including his history. That – not any official strategy – is why institutions have to publish such books. Our history is past, present and personal.

### **Reflection**

Hindsight confirms the initial strategic assumption that the key to enabling the project would be the tone. I aimed for a tone that would match the inclusive house style of the British Museum, while retaining a non-normative ironic stance; in this respect, Forster's prose provided an inspirational model. This was inevitably part of a process of mediation: museums and academic institutions are usually very (self)-aware of their own audiences, and their house-styles may not meet all the desires of 'queer history'. House-styles can seem constraining from a minority perspective, but they usually exist for good reasons. I personally would prioritise a permanent collaborative relationship over a special temporary exhibition, simply for the reason that LGBT people are not special nor are they temporary: we need to be a permanent integral part of history. Going into a museum to 'queer' a collection briefly can have spectacular impact, as with 'Ars Homo Erotica' in the Polish National Museum in 2010, but embedding our histories into the permanent displays is arguably also an urgent priority. And the collections of the British Museum do not need 'queering': many of the artefacts are themselves

---

already fully queer. The book's 'normalising' approach allowed the project to sit comfortably within the Museum's inclusive vision of world histories. A simple label in a permanent display that presents facts as simple facts can preclude and forestall any antagonistic reactions by audiences, and can be as effective as any more eye-catching intervention. In this respect, protest and subversion can take many forms.

A single label or gift-book can also have more impact on visitors' attitudes than any amount of internal committees debating policies and information strategies. Above all, I feel that one should take action and do something. Imagine if every museum included just one display object that related to LGBT culture! One should be practical in this struggle: academic truth about sexuality does not triumph by verity or idealism alone. Museums for specialist audiences such as the inspiring Schwules Museum in Berlin are invaluable, but national and international institutions have more diverse audiences and other wider concerns. No matter how ethical and committed to human rights an academic institution is, there will always be many different agendas and audiences that demand attention and that do not always run parallel to the specific concerns of our particular LGBT history. Especially in an age of austerity, there are also the issues of sponsors, patrons, and relationships with source communities and other governments, who might not be as supportive of LGBT history as we would like. It is a hard fact to face, but support for us is still not always without

---

risks for international cultural organisations, and we must be prepared for occasional strategic compromises. On a longer view, one thing I believe should be beyond compromise: we cannot rely on individuals in institutions who happen to be committed to LGBT rights; they might choose to leave their institution, as I did. We must fight to ensure that all public institutions are fully, explicitly and institutionally committed to LGBT equal rights. Implicit support and tolerance for LGBT rights is never enough.

Public institutions can give legitimacy and authority to LGBT history, and an international museum such as the British Museum can contribute the sheer range of its vast international and diverse audiences, as well as its academic standing. I conclude by regretfully noting that many of our LGBT histories seem to be aimed exclusively at our own LGBT community – where they are undoubtedly much needed – but we should also remember that for our histories to be truly queer, they should not only be radical but also accessible, inclusive, multiple and not monolithic. In preparing the book I was touched by how supportive all my colleagues were, but I was shocked that some (liberal and supportive) heterosexual colleagues did not fully understand exactly why we might need our history so much. The experience of the project has made me feel that we should address all audiences, regardless of their sexualities. Publically visible gestures by academic and cultural institutions are hugely important in displaying, embodying, consolidating and legitimising our rights

---

to the world. On a personal note, I am extremely happy that my own present institution, The Queen's College, Oxford, flies the rainbow flag several times a year.

We need to speak to the whole world: love, desire and gender in all their diversity are never a minority concern. All too often, we are told that we are hidden from history and marginal, but taking a longer view that is not really the case, as Marguerite Yourcenar once remarked while sitting under the Piranesi print of Hadrian's villa. We do not need to avoid the centre, being as much part of the centre as anyone. The book hopes to remind people that we have always been, always are and will be, part of human history. As such our histories must not be marginal; we should not be distracted by any exclusive focus on local identity politics. Even in a little gift book, we have an immense responsibility to get this right: lives are at stake if we do not persuade the world to embrace a more inclusive vision. And behind us stand the dead, who often had fewer opportunities than us to choose how they loved, still less to speak out. As E. M. Forster remarked in another novel, 'we fight for more than Love or Pleasure, there is Truth. Truth counts, Truth does count'. [8]

---

[1] The views expressed here are my own personal opinions and do not necessarily embody the attitudes or policies of any institution.

[2] H. Fierstein, *Torch Song Trilogy: Widows and Children First!*, scene 1 (London: 1984), 59.

[3] E. M. Forster (ed. M. Lago and P. N. Furbank), *Selected Letters of E. M. Forster I: 1879–1920* (London 1983), 269.

[4] E. M. Forster (ed. P. Gardner), *Maurice* (Abinger Edition 5; London 1999), 190.

[5] M. Yourcenar (translated by G. Frick), *Memoirs of Hadrian* (London 1986), 174 = M. Yourcenar, *Oeuvres romanesques* (Bibliothèque de la Pléiade 303; Paris 1991 [1982]), 445.

[6] M. Yourcenar, *Oeuvres romanesques* (Bibliothèque de la Pléiade 303; Paris 1991 [1982]), 523 = M. Yourcenar (translated by G. Frick), *Memoirs of Hadrian* (London 1986), 272.

[7] K. Clarke, 'Von der Steinzeit bis heute': [www.queer.de/detail.php?article\\_id=20553](http://www.queer.de/detail.php?article_id=20553).

[8] E. M. Forster (ed. O. Stallybrass) 1977 [1908], *A Room with a View* (Abinger Edition 3; London), 204.

---

## TIPS EN TRICKS

Na het symposium hebben we veel feedback gekregen. Vooral de opmerking dat er weinig informatie en instrumenten zijn voor instellingen om het queeren zelf vorm te geven. We hebben een aantal mensen met ervaring op dit terrein gevraagd hun belangrijkste tips te geven en die hieronder samengevat. We hopen hiermee iedereen die in de startblokken staat met queeren op weg te helpen. En diegene die er nog erg over twijfelen ermee over de streep te trekken.

### *Zorg dat queeren gedaan wordt op basis van het instellingsbeleid*

Wat je doet voor queeren, moet aansluiten bij de kernwaarden of missie/visie van het museum, anders is het niet duurzaam en blijft het bij losse acties. Het helpt je ook pink washing te voorkomen, dat vernislaagje van modieus kritisch zijn. Duurzaamheid is essentieel.

### *Bedenk van te voren wat je gaat onderzoeken, voor wie en waarom*

Wat is je doel, je doelgroep en beoogd resultaat? Voor wie doe je het en welke toon gebruik je om hen te bereiken? Vanuit welk perspectief vertel je je verhaal? Welke bewoording gebruik je voor het onderzoeken van je collectie? Gay, queer, lesbisch, roze: alle woorden hebben een lading met een betekenis en beperking. Maak je keuzes afhankelijk van je doel en wie je wilt bereiken. Gebruik je 'gay' of 'homo', dan herkent een lesbisch iemand zich daar misschien niet snel in. De toon van het verhaal is belangrijk



---

om aan te sluiten bij je publiek. Een queer verhaal hoeft ook niet alleen gericht te zijn op de queer gemeenschap. Juist een bredere aanpak zorgt voor acceptatie en opname in reguliere geschiedenis.

*Beleg queeren in je organisatie bij meer dan de usual suspects*  
Probeer niet alleen de projectmedewerker die het queeren gaat uitvoeren mee te krijgen, maar zorg voor breder draagvlak. Laat de directeur publiekelijk het project omarmen, in plaats van die ene bekende gay conservator. De kans van slagen stijgt er enorm door. Bereid collega's voor op het project, discussieer er met ze over en laat ze meedenken.



*Gender-neutraal toilet  
| Amsterdam Museum*

### *Plaats een gender-neutraal toilet*

Wil je gender- en seksuele diversiteit serieus nemen, dan gaat het om meer dan de collectie. Denk aan een 'derde', gender-neutraal toilet. Doorzoek je hele instituut op heteronormatieve en binaristische taal, zoals man/vrouw toiletten of vragenlijsten met alleen man/vrouw als opties. En queer hoeft niet alleen in de collectie

---

te zitten, maar kan ook op activiteiten staan. Zorg bijvoorbeeld dat ook mannen welkom zijn bij activiteiten die vaak alleen voor vrouwen georganiseerd worden, en andersom.



*Gender-neutraal toilet | van Abbemuseum*

*Investeer tijd in het opbouwen van een relatie met een mogelijke (queer) donateur*

Een museum kan actief LGBT-gemeenschappen benaderen en helpen te werken met een toekomstige erfenis. Het is belangrijk om een goede relatie op te bouwen en zo vertrouwen te winnen van de mogelijke donateur. Dat kost tijd! Ook moet je altijd volledig eerlijk zijn en openheid van zaken en informatie geven zodat de (mogelijke) donateurs weten wat er met hun collectie gebeurt zodra deze aan de instelling is gegeven.

*Wees specifiek met wat je wilt onderzoeken en voor wie*

Vaak hebben instellingen een zeer omvangrijke collectie. Alles onderzoeken op alle queer elementen is niet te doen. Maak

---

daarom voor jezelf duidelijk wát je precies wilt gaan onderzoeken en waarom. Dit vergemakkelijkt het proces en zorgt voor een duidelijker resultaat. Wil je bijvoorbeeld een tentoonstelling maken over androgyne figuren in 18e-eeuwse schilderkunst voor kunstkeners, of de vervolging van lesbiennes tijdens de Tweede Wereldoorlog in Limburg bespreken in een rondleiding voor geschiedkundigen?

### *Stem je verhaal af op je publiek*

Zorg dat je met je taalgebruik aansluit bij je publiek. Dit kun je bijvoorbeeld doen door het verhaal in hapklare brokken op te delen of een meer populaire schrijfwijze te handteren. Gebruik ook woorden die begrijpelijk zijn voor deze doelgroep en termen die overeenkomen met hoe deze groep zichzelf identificeert. Zo kan bij een tentoonstelling over transseksuele personen een benaming als travestiet erg gevoelig liggen.

### *Maak ruimte voor dialoog*

Een roze rondleiding of tentoonstelling kan voor mensen een erg emotioneel verhaal zijn. De reden kan zijn dat veel mensen een emotionele binding hebben met het onderwerp, zich eindelijk gerepresenteerd voelen in een museum of instelling, of elementen herkennen in het verhaal van hun eigen leven. Daarom is het essentieel om hier rekening mee te houden en ruimte in te bouwen voor mensen om hun verhaal kwijt te kunnen. Hou bijvoorbeeld tijdens een rondleiding rekening met tijd voor een gesprek met de bezoekers.

---

## REGENBOOGWOORDEN

‘De taal, de taal, altijd weer die vermaledijde taal. Het is het enige dat we lijken te hebben om onszelf en anderen mee te duiden en te definiëren. We hebben het nodig om te kunnen benoemen, om identiteit mee vorm te geven, en –zo wordt terecht opgemerkt – dat benoemen lijkt nodig te zijn, omdat we ergens bij willen horen. Zelfs als je ondefinieerbaar bent of wilt zijn is het fijn als je dat met andere, ondefinieerbare mensen kunt delen. Zoek de paradox.’ <sup>[1]</sup>

De omgang met seksuele en genderdiversiteit heeft in de loop de tijd een bont vocabulaire opgeleverd. Die zijn deels bargoens (kwee) en achterhaald (uranisme), of nog alleen scheldwoord (sodomiet, vergelijk *bugger*, verbasterd uit ‘Bulgaarse ketter’). Het historisch lexicon laat zich lezen als een kroniek van de sociale perceptie van seksuele diversiteit. Die kreeg een boost toen seksualiteit in de vroege twintigste eeuw gemedicaliseerd werd, en leidde tot verschillende genderdefinities. Hieronder staat een reeks min of meer courante termen en begrippen die illustreren dat de wereld van gender en seksualiteit allerminst zwart-wit is. Dat benoemen is een voorwaarde voor emancipatie en gelijkwaardigheid. Bij de samenstelling hebben we graag gebruik gemaakt van het grondige voorwerk dat Alice Venir in opdracht van het Van Abbemuseum al deed.

---

**Androgynie** | Combinatie van mannelijk en vrouwelijk (Grieks: *anèr*, man, *gynè*, vrouw); de term wordt wel geassocieerd met ambigu, jong, schoon en engelachtig en vaak met tweeslachtigheid of juist het ontbreken daarvan. Niet hetzelfde als hermafrodisie of interseksualiteit.

**Aseksualiteit** | Seksuele oriëntatie gekenmerkt door desinteresse in seksuele activiteit of door afwezigheid van seksuele aantrekking tot een partner, ongeacht gender. Dit houdt niet in dat er geen interesse in of aantrekking voor romantische relaties is. Iemand die aseksueel is kan wel vallen op personen van de ene of de andere gender, maar is niet in een seksuele relatie met hen geïnteresseerd.

**Assimilatie** | Proces waarbij verschillen tussen meerderheid en minderheid geleidelijk verdwijnen; bij ongelijke machtsverhoudingen is te verwachten dat homoseksuelen opgaan in een door heteroseksuelen gedomineerde maatschappij en gaan voldoen aan heteronormen en -waarden. Hiertoe rekenen sommigen ook zaken als monogamie. Bewegingen voor homorechten maken wel gebruik van assimilatie om gelijke rechten te krijgen op het gebied van bijvoorbeeld huwelijk of adoptie. Queer activisten beschouwen assimilatie als onderwerping aan heteronormativiteit en willen die juist uitdagen.

**BDSM** | Afkorting voor Bondage (plezier in vastbinden), Discipline, Dominantie, Submissie (onderwerping aan een dominant voor seksspel), Sadisme, Masochisme (plezier beleven aan het geven

---

respectievelijk ontvangen van fysieke of psychische pijn). Samen ook welomschreven als kinky seks en vaak geassocieerd met de leerscene. Ruim 10% van de Nederlandse bevolking heeft zo'n voorkeur – meer dan er homo's en lesbo's zouden zijn.

**Bi-schierig, of bi-nieuwsgierig** | Iemand die zichzelf identificeert als heteroseksueel, maar nieuwsgierig is naar seksuele omgang met iemand van hetzelfde geslacht. Dit kan gaan van zoenen op een feestje tot uitgebreide seksuele handelingen, maar de personen in kwestie wijzigen niet hun seksuele identiteit.

**Biseksualiteit** | Seksuele oriëntatie waarbij iemand zich seksueel en romantisch tot zowel mannen als vrouwen aangetrokken voelt.

**Binarisme** | Verdeling in opposities, zoals man en vrouw, homo en hetero etc. Diep geworteld in de samenleving wanneer het op gender of sekse aankomt. Een paspoort, wc of bepaald kledingstuk is alleen óf voor een man óf een vrouw bestemd; ambiguïteit past hier niet binnen.

**Cisgender** | (Latijn: *cis-*, aan deze zijde, i.t.t. *trans-*, aan gene zijde) Identificatie met het geslacht dat je is toebedeeld bij je geboorte. Dit geldt voor de meerderheid van de bevolking, is daarmee normatief en dus een bevoorrechte situatie waar maar weinigen zich van bewust zijn.

---

### **Coming-out, Uit de kast komen of Kleur bekennen |**

Vrijwillig bekend maken dat je behoort tot een seksuele (en soms ook sociale, zoals etnische) minderheid. Vooral het geval bij LHB-ers. Dit is niet alleen eenmalig bij ouders of vrienden, maar vanwege de heteronormativiteit gebeurt dit telkens wanneer onderwerpen als relaties, seksualiteit etc. aan bod komen, bijvoorbeeld op het werk, in sportclubs of bij de bakker. Niet te verwarren met het onvrijwillige outing.

**Crossdresser of travestiet |** Iemand die zich kleedt en gedraagt als de andere gender.

**Dragqueen of Dragking |** Iemand die zich opzichtig kleedt en gedraagt als de andere sekse voor een dramatisch of showeffect. Deze transformatie wordt veelal ingezet voor entertainment. Een dragqueen is een man die zich kleedt en gedraagt als vrouw; een dragking het omgekeerde.

**(Seksueel) fetisjisme |** Een sterke erotische voorkeur voor een lichaamsdeel zoals een voet, voor een object zoals een kooi of een seksspeeltje, voor kleding of een stof zoals een uniform of zijde, voor een situatie [plaats] zoals een strand of operatiekamer, voor een karaktereigenschap zoals stoer of jongensachtig, voor een type persoon zoals jong of Aziatisch of voor een handeling zoals spuiten of orale seks. Veel fetisjen hebben een eigen naam en komen vaak gecombineerd voor, zoals bij BDSM.

---

**Fluïditeit** | Een veranderende, niet gefixeerde staat. Seksuele- of gender-fluïditeit wordt gebruikt om aan te geven dat seksuele- of genderidentiteit niet gefixeerd is. Iemand die genderfluïde is kan zich vandaag overwegend als man identificeren en morgen als vrouw.

**Gender** | Een psychosociaal construct dat aangeeft hoe iemand zichzelf identificeert (man, vrouw, beiden, geen, fluïde, etc.). Ook wel genderidentiteit genoemd, die wordt uitgedragen door middel van kleding, haar, gedrag etc. Gender wordt ook toegedicht aan houdingen en intonaties en aan niet-menselijke objecten, zoals een pop (voor meisjes) of een speelgoedtank (voor jongens). Soms wordt sekse als vorm van gender gezien – maar er is strikt genomen geen ‘biologische’ sekse buiten cultuurgebonden interpretaties van het lichamelijke om.

**Genderbender** | Iemand die de vastgestelde binaire genderverdeling van man-vrouw uitdaagt door bijvoorbeeld gedrag of kleding. Denk aan iemand met de uiterlijke kenmerken van een man maar op naaldhakken, of aan een mannelijke travestiet met een baard.

**Genderdysforie** | Een term uit de medicalisering van transsexualiteit. Genderdysforie wordt gebruikt om het verschil aan te geven tussen de sekse en het ervaren gender. De term wordt vaak misbruikt om transsexualiteit als een ziekte neer te zetten tegenover het ‘gezonde’ cisgender.



---

**Genderqueer** | Een paraplueterm voor alle gender- en seksuele identiteiten die buiten de binaire vrouw-man en/of homo-hetero verdeling vallen. Genderqueer is iemand die zichzelf identificeert als bijvoorbeeld genderloos (a-gender of genderneutraal), genderfluïde, van de derde gender of van een naamloze gender. Sommige genderqueers geven de voorkeur aan een grammaticale aanduiding met them of they of xi of xer in plaats van hij of zij.

**Heteronormativiteit** | Wordt gebruikt om de dominantie, hegemonie en normativiteit van heteroseksualiteit aan te duiden. Omzeilen van seksualiteit, het gebruik van een ongemarkeerde term (zoals '40 man sterk' voor '40 mensen sterk') versterkt heteronormativiteit. Bij heteronormativiteit wordt standaard aangenomen dat iemand heteroseksueel is waardoor de betreffende persoon steeds moet bepalen of z/hij al dan niet kleur zal bekennen.

**Hermafrodiet** | (in de Griekse mythologie de zoon van Hermes en Aphrodite) iemand met zowel mannelijke als vrouwelijke genitaliën. Niet een-op-een te vergelijken met interseksualiteit. Vroeger noemde men hermafroditisme wel wat nu interseksualiteit heet, maar beide termen dekken eenzelfde werkelijkheid.

**Homoseksualiteit** | Begrip, in 1869 uitgevonden door homo-rechtenactivist Karl-Maria Kertbeny om personen aan te duiden die op mensen van hetzelfde geslacht vallen. De term, die later

---

een medische kleuring kreeg, heeft de homoseksuele identiteit tegenover de heteroseksuele zoals wij die nu kennen gecreëerd, en heeft bovendien een essentialistische kijk op seksualiteit mogelijk gemaakt. Voorheen bestond in het Westen geen strikte seksuele identiteit en werden wat wij nu homoseksuele handelingen noemen niet categorisch gelabeld in termen van een homoseksuele identiteit. Het is moeilijk een 17de-eeuws persoon homoseksueel noemen.

**Interseksualiteit** | Een term voor mensen die niet goed binnen de binaire verdeling van de vrouwen- of mannensekse te classificeren zijn, met andere dan de standaard fysieke eigenschappen die kenmerkend zijn voor het verschil tussen man en vrouw. Bijvoorbeeld een persoon met twee X-chromosomen, maar ook een penis. Interseksualiteit is net als transseksualiteit gemedicaliseerd en wordt vaak neergezet als medische afwijking.

**Kinsey-schaal** | Een schaal ontwikkeld door de Amerikaanse seksuoloog Alfred Kinsey (1894-1956). Deze zevenpuntsschaal geeft op basis van gedrag en fantasie, seksuele aantrekking weer in een spectrum van compleet homoseksueel (6) tot compleet heteroseksueel (0).

**LHBT** | Afkortingen voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender (LGBT in het Engels, holebi in het Vlaams). Daar wordt wel de Q van Queer, de I van interseksueel of de A van Aseksueel aan toegevoegd. Hoeveel wil je in- of uitsluiten?

---

**Outing** | Het bekendmaken van iemands achtergestelde seksuele voorkeur of -genderidentiteit zonder toestemming van deze persoon. De meningen over deze praktijk verschillen sterk maar velen accepteren het wanneer de persoon in kwestie homovrijdige uitspraken deed of zulk gedrag vertoont.

**Pansexualiteit** | Een seksuele oriëntatie die ongeacht sekse of gender seksuele of romantische relaties aangaat. Freud nam aan dat alle mensen in aanvang 'polymorf pervers' waren en zich idealiter tot monogame reproductieve heteroseksuelen zouden ontwikkelen.

**Pedofilie, Pedoseksualiteit** | (Grieks *pais*, kind) Een seksuele voorkeur van volwassenen (ouder dan 16 jaar) voor prepubers, doorgaans jonger dan 12 jaar. Efebiefiel (Grieks *efebos*, jongeling van voor de *hebos*, rijkheid) betreft een seksuele voorkeur voor jongeren in de adolescentie (12-16 jaar). Vaak wordt geen onderscheid gemaakt tussen pedo- en efebofielen, en wordt algemeen het woord pedofiel gebruikt. Ook wordt niet altijd onderscheiden tussen pedofiel (voorkeur) en pedoseksueel (handelend). Er wordt in het algemeen aangenomen dat zulke relaties schadelijk zijn voor de jongere, maar veel hangt af van sociale context, mondigheid van het kind en aard van het contact. Niet alle pedofielen hebben pedoseksuele relaties, bij voorbeeld vanwege het negatieve sociale klimaat, en niet alle mensen die pedoseksuele contacten hebben zijn pedofiel – het kan ook voortkomen om opportunistische redenen. Kinderen worden het

---

vaakst seksueel misbruikt door heteroseksuele mannen die vaak bekenden en soms verwanten zijn. <http://www.kennislink.nl/publicaties/pedo-s-in-beeld>.

**Pink Washing** | Het door niet-homo-partijen voor eigen gewin gebruik maken van de strijd voor gelijke homorechten, zoals door staten, bedrijven of politieke partijen. Bijvoorbeeld de staat Israël die zich neerzet als homovriendelijk om zich duidelijker af te kunnen zetten tegenover Palestina of om een negatief imago op te poetsen. Of de VS die seksisme en homofobie van een vijandig bewind inzetten om steun voor militaire operaties daartegen te krijgen (en vervolgens niks aan die problemen doen).

**Polyamorie** | levenswijze waarin men open staat voor het hebben van meer dan één liefdesrelatie tegelijkertijd, waarbij ruimte is voor seksualiteit, op de voorwaarde dat dit gebeurt in openheid en eerlijkheid en met medeweten en instemming van alle betrokkenen.

**Queer** | (Engels, *queer*, vreemd, uit Germaans *twerh*, schuin, en PIE \*terkw-, draaien, vrg. Latijn *torquere*) Queer theorie gaat in tegen de assimilatie van homoseksuelen. Seksualiteit wordt gezien als fluïde, en dat past niet bij hokjes-denken en heteronormatieve of patriarchale standaarden. Queer wil radicaal zijn, (brutale) vragen stellen en tegen heilige huisjes aan schoppen. Ook wel gezien een paraplueterm voor alle niet-heteroseksuele voorkeuren en niet-binaire genderverdelingen.

---

**Sekse** | Sekse is de optelsom van de biologische elementen die bepalen of iemand (vooral) man of vrouw is. Dit kan genitaliën betreffen maar ook lichaamsbouw, hormonen, chromosomen etc. Zie ook gender.

**Tomboy** | Een meisje of vrouw met jongensachtig gedrag.

**Transgender** | Parapluterm voor alle vormen van genderverandering van crossdresser tot genderqueer.

**Transseksueel** | Iemand van wie de genderidentiteit afwijkt van de sekse. Bijvoorbeeld een persoon die zich identificeert als man, maar (overwegend) biologische elementen heeft van een vrouw. Iemand bij wie de sekse gewijzigd is in lijn met de geïdentificeerde gender, is dus geen transseksueel meer. Uiteraard kan de aanduiding op enig moment stoppen.

**VM / MV** | De veelal toegepaste afkortingen om een transseksueel persoon mee aan te duiden. Een VM-persoon identificeert zich als man, een MV-persoon als vrouw.

[1] 'Zoals de wind waait, waait mijn gender. Buiten de Binary', blog van Marieke de Koning op [www.expreszo.nl](http://www.expreszo.nl) n.a.v. een workshop van de Transgenderwerkgroep Nijmegen, 10 oktober 2015. <http://www.expreszo.nl/community/zoals-de-wind-waait-waait-mijn-gender/> (geraadpleegd 8 januari 2016)

---

## DANKWOORD

Graag willen we de volgende mensen bedanken voor hun inzet bij de organisatie van het symposium en voor het tot stand komen van deze publicatie.

Thomas Coenraads, voor de samenstelling en redactie van dit boekje.  
Gert Hekma, voor zijn tekstsuggesties voor de regenboogwoorden.  
Carla Jansen, voor de praktische uitvoering van de symposium-organisatie.

Joeri Kempen, voor het idee en het organiseren van het symposium.

Marieke de Koning en Eline Jacobse, voor het gebruik van een mooie quote uit *Expreszo*.

Arnout van Krimpen, voor zijn bijdragen aan *TIPS & TRICKS*.

Leontine van Mensch, COMCOL – ICOM, partner *Queering the collections* en spreker symposium.

Richard Parkinson, spreker symposium en tekst.

Richard Sandell, spreker symposium.

Klaartje Schweizer, workshop tijdens symposium.

Alice Venir voor het gebruik van haar *A Queer Glossary* (Van Abbemuseum).

Siebe Weide, spreker tijdens symposium.

Pim Westerkamp, workshop tijdens symposium.

Annemarie de Wildt, Amsterdam Museum, partner *Queering the collections*, spreker en workshop symposium.

De vele studenten van de Reinwardt Academie die de dag vlot lieten verlopen.

---

## ILLUSTRATIEVERANTWOORDING

Iain Calderwood foto's British Museum

Babs Guthrie afbeelding Untold LondonTrail

James Ivory afbeelding uit de film Maurice

Daniel Neugebauer afbeelding toiletten Van Abbemuseum

Annemarie de Wildt afbeelding toiletten Amsterdam Museum



---

Het symposium 'Queering the Collections', op 20 maart 2015 in de OBA te Amsterdam, was gewijd aan manieren om de heteronormativiteit in musea en archieven te doorbreken.

Initiatiefnemer Joeri Kempen, IHLIA, Reinwardt Academie, Amsterdam Museum en COMCOL wilden *memory institutions* ermee prikkelen eens met andere ogen naar hun collecties te (laten) kijken. Een wake up call voor intolerantere tijden.

Een kort verslag van het symposium, maar met het onverkorte verhaal over de totstandkoming van *A Little Gay History*, een voorbeeldig boekje van het Brits Museum dat toont hoe andere lusten van alle tijden en plaatsen zijn. Plus een reeks tips voor eigentijds queeren, en een mini-lexicon van queer termen en begrippen.

